

[Transcript] Forklart / Eurovision-vinnerens lynkrig skapte spøkelsesby over natten

I dag starter vi i en spøkelsesby, en by som bare er blitt forlatt over natta. Når man ser på satellittbildene herfra, er det nesten umulig å ikke lure på hva det er som har skjedd. På de første bildene ser alt vanlig ut. Biler som venter på grønt lys i trafikkryssene og folk som går rundt i gatene, mennesker på vei til jobb og skole. Trafikkork i en rundtkjøring. Men på satellittbildene bare noen dager etter, er gatene helt tomme. Det er ingen mennesker som går mellom bygningene, og rundtkjøringen, den som har fulla biler, ligger øde og forlatt. Bak disse satellittbildene ligger en konflikt som kan få store konsekvenser. Du hører forklart fra Aftenposten hvor vi hver dag forklager en nyhetssak. I dag, om en konflikt som har pågått i over 30 år, og som nå kan skape en større krig, og få gamle allertet til å skifte side. Det er mandag 30. oktober, og jeg heter han Marie Møgusten. Jeg husker stepprankert som en helt vanlig rolig by. Det var rundt 70.000 innbyggere da jeg var der. Brede velholdte gator, lave murhus. Det var parker, lekeplasser. Ganske lite trafikk. Egentlig en ganske charmerende liten by. Henning Kare Ekroll er journalist her i Aftenposten, men hit til byen på toppen av en snirkelite fjellvei dro han som turist. Utbrytere publikker har noe eget veseg som du ikke finner i andre annarsjente nasjonalstarter. Det er det eneste det har vært. Det har vært bevepende postbud med blå lys på postbillene. Vi møtte en av disse ansatte som kjørte en av disse postbillene, og han var jo overstad i Berusa, men hadde en veldig tydelig holdning om at posten skulle frem uansett om man befanns i en annarsjente stat i et konfliktområde, eller om der var andre ufortsett utfordringer som mot å løses, posten skulle frem. Det var nok så vite jeg forstod forklaringen for at man hadde både våpen og blå lys på postbillene. Og disse postbillene med våpen og blå lys kjørte rundt på veiene i byen som vi kunne se på satellittbillene. Helt frem til nå nylige, da byen ble flatt. Jeg husker også at det var en lekeplass som nå er rett på siden av det som i praksis var presidentbygningen, og det var ikke større enn at man kunne egentlig gå og banke på døren til presidentbygge, og egentlig få komme inn og snakke med informasjonsministeren om hvordan de så på tingens tilstand. Så det var på en måte en liten by, rolig miljø, ikke så mye trafikk. Det var grøntområder, parker, boligområder. Egentlig nok så idyllisk gitt det historiske bakteip i området. Jeg vil si at det var vel kanskje en følelse av at det var en slags underliggende nervositet. Blandt mange vi møtte folk var jo veldig hyggelige og positive, men man ble jo minna om historien når man snakkte med folk,

[Transcript] Forklart / Eurovision-vinnerens lynkrig skapte spøkelsesby over natten

at dette var et sted som ikke levde i 100% fredagforsoning med en abon, og det er kanskje ikke så rart med tanke på historien det området her. Og den historien handler om en konflikt hos tusenvis har dødd for. Faktisk har to presidenter ødelagt karrieren sin på denne konflikten, og en generasjon av diplomater har kommet med konfliktene og dokumentene sine og brukt et yrkesliv på å prøve å finne gode fredsløsninger. I mellomtiden har seks amerikanske presidenter kommet og godt. Det området er Nagorno Karabak. Kanskje har du hørt navnet før, men ikke helt fått grep om hva konflikten handler om. Vi skal prøve å forklare det. Vi skal innom en tidligere Eurovision-vinner. En propaganda-låt. Og ikke minst den dramatiske flukten til over hundretusen mennesker. Julen ermer seg, og det er på tide å spre litt glede. Med triple-tex får du alt du trenger for å holde ordnen på skattereglene for gaver på jobben. Visste du for eksempel at gaver opp til 5.000 kroner i verdien, er skattefrie for motakeren, og at arbeidsgiver kan krive fradrag for beløpet? Og husk, juleboer og julelønns foransatte er skattefrie så lenge selskap av flere på lønningslisten. Enten de julegaver, rabatter eller gaver til kunder, reinskapsprogrammet triple-tex, gir det overskikten du trenger. Besøk triple-tex enda i dag, og prøve å skratis i 14 dager. Vi skal første Azerbaijan. Det ligger litt høyere for Turkia bak harte, og siste gang de hadde vans øynet rett mot seg var for over 10 år siden, da de arrangerte Eurovision-finalen i hovedstaden bak. Inni Azerbaijan ligger en klaven som heter Nagorno-Karabakh. Helena Kjegista, du har fullt denne konflikten. Hva er det som er så spesielt på denne området her? Det er et område som er helt omringet av en annen stat, og i dette tilfølge da så ligger Nagorno-Karabakh inn i landet Azerbaijan. Nagorno-Karabakh er et område på størrelse med det gamle Østfold-fylket, og det er egentlig internasjonalt annarsjent som en del av Azerbaijan, men de cirka 100.000 i byggerne, de er etniske armenere, og i praksis har det fungeret som en del av armenier. Dette er en konflikt som kanskje virker litt fjern og ikke så viktig, men den er viktig å forstå fordi den iminiatyr beskriver det som er en stor og viktig verdensstrend, og den økende konflikten mellom Ruslan og Vesten, og med Tüerkier som litt krydder på toppen. Konflikten startet allerede da sovet kollapset, og armenene tok kontroll over området, og siden den gang så har det vært et ekstremt usikkert område prege av konflikten og ja, krig. Og det område de to kontrolløver har vært internasjonalt annarsjent som en del av Azerbaijan.

[Transcript] Forklart / Eurovision-vinnerens lynkrig skapte spøkelsesby over natten

Høsten 2020 strevde verden med korona,
men Azerbaijan hadde andre planer enn bare vaksiner og munnbind.
De lagde en ny låt.
Denne gangen var det ikke en sviske om kjærlighet,
men en metal-sang om de vetende styrker med deres.
Musikvideon viser det asarbarjanske forsvarer
som skjuter med helikopter, maskingeverd og strikksvagnir.
Og samme dag som Azerbaijan slapp musikvideon gikk de til angrep.
Mot en lille enklaven inn i sitt eget land, Nagorno-Karabakh,
og landområdet rundt som armenet,
så var det ikke noe vi kunne gjøre,
men vi kunne gjøre det.
Enklaven inn i sitt eget land, Nagorno-Karabakh,
og landområdet rundt som armenet og tidligere hadde okupert.
Og den krigen vant Azerbaijan mye på grunn av hjelp fra et annet land.
Kirke har nå blitt en veldig viktig del i denne konflikten.
De støtte Azerbaijan blant annet med å selle våpen
og då særlig effektive og dødelige doner.
I tillegg til Tyrke var det også en annen aktør
som hadde en finger med i spillet, Ruslan.
Tradisjonelt har de fungert som en slags storebror i regionen.
På denne tid satt jeg i Moskva,
og denne krigen dominerte fullstendig nyhetsbildet i Ruslan,
og det ble slått volle somt opp,
og putte inn klart å lage en slags våpenvile
som gikk ut på et Ruslansk gosene,
en fredsbeværende styrker,
og holde en korridor åpen fra armenietid og Nagorno-Karabakh,
sånn at de kunne få inn forsyninger,
og sånn at folk kunne reise ut og inn.
Og dette så jo veldig bra ut,
særlig hvis man så på russisk propaganda og trodde på den.
Men sannheten var at armenia følte seg fullstendig svikt av Ruslan,
og de fikk ikke den støtten de hadde regnet med å være skoleblid.
For i december i fjor slå Azerbaijan til én.
Da blokkerte de den eneste veien inn og ut av Nagorno-Karabakh.
Armenierne inne i Nagorno-Karabakh var i praksis helt isolert i nye måneder.
De som bodde der trodde at målet var at det skulle bli sulta ut.
Men Azerbaijan hadde en annen plan.
De gikk til angrep igjen nå i september.
Jo, da falte en klaven på Norstein.
De vant.
Inbyggene hadde jo blitt sulta.
De hadde ingen forsyning at veien ble stengt,

[Transcript] Forklart / Eurovision-vinnerens lynkrig skapte spøkelsesby over natten

og det ble rapportert om at det var rett og slett lite kampfyllige gjennom.
Så Azerbaijan de vant i en lynkrig som knapt rakk og registrere her hjemme.
Og nå er Nagorno-Karabakh på Azerbaijanske hender.
Så postbude med pistolen,
og de andre inbyggene i byen som Henning besøkte måtte ta et dramatisk valg.
Er det mulig å bo her, eller skal vi flykke det?
Og om du husker satte litt bildene fra starten av episoden,
så har du kanskje gett da hva de valgte.
Det bodde litt over 100.000 mennesker i Nagorno-Karabakh,
og omtent alle, velge å flykke det.
Fordi de så redde for hva Azerbaijan kan finne på å gjøre.
Og med gjeftenposten fikk du bilder og videoer av kilometer på kilometer med biler,
som då kjører sakte fra Nagorno-Karabakh mot Armenia.
Og vi snakker med fortilt Armenare da, som hadde få lett hjemme sitt,
kun med en liten bild med klær og ikke noe mer,
og på vei til et nytt og veldig usikret liv i Armenia.
Og dette angreppet har fått et ille å knake litt i gamle alle jangser.
DSTO, eller ja, det vi kan kalle russiske NATO,
det består av seks tidligere Sovjetland, Armenia, Belyarus, Kazakhstan,
Kyrgyzistan, Tajikistan og Rusland.
Og de skal da fungere omtrent som et NATO.
Altså, et angrep på ettermedlemsdanned er å regne som et angrep på alle.
Så hvis Armenia er med i russiske NATO, hvorfor fikk du ikke hjelp da?
Nei, det er noe sånn at Nagorno-Karabakh, det var jo ikke annarsjent som en del av Armenia,
selv om det fungerte sånn, så teknisett så ble ikke landet angreppet.
Men Armenare trodde likevel at de hadde store bror, altså russlands beskyttelse.
Men det visste det seg jo at de ikke hadde.
Og altså, bagjannene, de stod fritt og invadere,
og det kom ingen russiske sovdatatunusetning.
Fordi var jo rett og slett opptatt et helt annet sted.
Hva gjør det med det?
Og mens russland har vært i full krig med ukrainer,
har de altså miste grepet om denne lille enklaven.
Etter at altså bagjann tok mye område i 2020, så følte Armenes eksikter av russland.
Og da begynte de å se mot vesten.
Altså, de fikk hjelp og støtt av EU,
og nylig så hadde det amerikanske soldater øvelsearmenige.
Og Frankrike, de hadde lov av båten.
Og ja, den prosessen startet jo da, for tre år siden.
Og nå skyter den jo endnu større fart.
Et eksempel på at Armenia føler seg svikta av russland,
er at presidenten i landet nå nylig sa at det ikke lenger
finnes noen fordeler ved å ha russiske militærbaser i landet sitt.
Og et spørsmål er om det nå kan bli krig mellom de to nabolandene,

Armenia og altså bagjann.

Ja, det vet vi jo ikke.

Og i dagens samfunn kan vi jo ikke utelukke noen ting som helst.

Men altså bagjann har jo vist at de er villige til å bruke militærmakt for å ta land.

Og når vi har snakket med Armenian,

når jeg har snakket med Armenianet, så er de kjempebeskymret for at det kan bryte ut full krig mellom Armenia og altså bagjann.

Hva betyr alt det her for Putin, da?

Og så kan det være at Ukraina-krig nå koster for mye foran, fordi han mistet kontroll over en annen del av nærmeldet sitt.

Dette er jo noe med som følger med på Rusland, tenker mye på.

Og for å forstå Rusland og Putin, så er det viktig å skjønne hvordan det tenker som om disse landene som tidligere var en del av Sovjet Union.

Det er eksperterne kallet for Ruslands nære utland.

Land og områder som Rusland mener at de har en spesiell interesse å holde under en viss kontroll og ha sånne

Ruslandsvennlige ledere.

Og dette er noe viktig for Putin. Hvor viktig det er.

Det ser vi jo i Ukraina, der Putin var og er enormt redd for å miste en flytelsen over Ukraina til vesten.

Så det er at når rakene mellom Armenia og Rusland er veldig viktig. Ja, hvorfor det?

Jo, det betyr jo at Rusland mistet kontrollen i sin egen bakår.

Og så ser vi jo at Putin og hans propagandamaskin forsøker å gjøre Armenia til et skrekkeisempel.

Altså, hvis du ser mot vesten, så kommer ikke Rusland å hjelpe deg når du er i trøbbel.

Men det som egentlig er sannheten, er at Rusland er nå en like stor taper som Armenia.

De klarer ikke å holde kontrollen i sin nære utland.

Og igjen står Azerbaijan og Tyrkia som de store vinnerne.

Ser andre land i alle angsten det samme, så kan det gjøre at andre land også begynner å se mot vesten?

Det kan jo kanskje føre til at flere ser mot vesten, men spørsmålet er vel mer om hva de ser der,

for per nå er jo verken Øroperie eller Amerikanere særlig gire på å gå tungt inn i denne regionen.

Så for å oppsummere litt til slutt,

hvem er det som vinner å taper på den konflikten her?

Etter en ligning som er knapt rakt å registrere,

så står vi nå igjen med et sterkt Azerbaijan,

med støtte av Tyrkia, som kan ha større planer i regionen.

[Transcript] Forklart / Eurovision-vinnerens lynkrig skapte spøkelsesby over natten

Vi står også med et Armenia som gjerne vil ha hjelp av vesten, men som møter et EU som trenger gas fra Azerbaijan og et USA som strengt at tar andre problemer. Så de største tapene er jo de over 100.000 menneskene som nå er på flykt og som vi næsten ikke har tid til å tenke på. Men det jeg tenker vi skal følge litt med på, er at vi nå har et Ruslan som ikke har nok ressurser til å både krigge i Ukraina og holde kontroll i sin egen bakår. Spørsmålet er, er det andre Azerbaijan som nå ser sitt snitt til å skarpe en ny virkelighet? Du har hørt en podkast fra Aftonposten. Det var Henning Kar Ekrol og Helene Sjeggesta som tok deg gjennom konflikten rundt Nagorno-Karabakh. Denne episoden er laget av Olav Eggesvik og meg, Hanna-Marie Møgesten. Resten av forklart er Anne Linnholm, Anders Weberg, Jenny Følem, David Vekoni og Synesåhol. Du har hørt lyd fra det Azerbaijaniske Forsvarsdepartementet, AP og EBU Eurovision. Hei! Sannet fra Poprol her, denne uka har vi hatt besøk av artis Nils Beck. Åh! Tror du aldri du skulle spørre seg? Jeg tror aldri jeg skulle få muligheten å være ekspert i noe. Og vi snakker om prinsesse Ingrid Alexanderas liv på Østkanten. Elsker du norske utenfor familien? Ja, jeg gjør også det, jeg sa. Real housewives and love is blind. Nå er det helt ute å se der. Og så er vi innom den nye bryttene i boka, og David Beckheims angivelige elskerinne. Det blir en litt mye fotball for meg. Ja, ja. Hør Poprolet i aftenpostenappen eller hos Podmi.